

पूर्ण सरसफाइका प्रवर्धनको लागि नलगाड नगरपालिकाको
कार्ययोजना २०२५

(२०२५-२०२९)

नगर कार्यपालिकाबाट स्विकृत मिति : २०८१ चैत्र २९ गते

नलगाड नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
२०८१

१. पृष्ठभूमि:

नेपालको संबिधान २०७२ को धारा ३० मा स्वच्छ वातावरणमा वस्न पाउने हक र धारा ३५ (४) ले खानेपानी तथा सरसफाइलाइ मौलिक अधिकारको रूपमा व्याख्या गरेको छ । त्यसो त बि.स. २०७६ आश्विन १३ गते नेपाल खुला दिसामुक्त घोषणा भए पछि देश पूर्ण सरसफाइको दिशामा अग्रसर भएको छ । नेपाल सरकारले बि.स. २०७३ मा तय गरेको रास्ट्रिय सरसफाइ सम्बन्धि मार्ग दर्शन अनुसार खुला दिसा मुक्तिको अबस्था हासिल भइसकेपछि पूर्ण सरसफाइ तर्फको यात्राको लागि स्थानीय सरकारको तहमा योजना तर्जुमा सहित ७ वटा प्रमुख सूचकहरु र उप-सूचकहरु निर्धारण गरेको छ ।

नेपालको संबिधान २०७२ ले मुलभूत रूपमा खानेपानी तथा सरसफाइको अधिकार स्थानीय तहमा नै निश्रुत रहेकाले खुला दिसा मुक्त घोषणा भए पछिको अबस्थामा सरसफाइ तथा स्वच्छताको सन्दर्भमा देखिएका सवालहरुलाई सम्बोधन गर्दै खुला दिसामुक्तको अबस्थालाई कायम राख्न तथा दिगो विकास लक्ष्य अनुसारको लक्ष्य हासिल गर्ने दिशा तर्फ अग्रसर हुन नलगाड नगरपालिकाले उच्च प्राथमिकता दिएको छ । यसै सन्दर्भमा नलगाड नगरपालिकामा सुरक्षित तथा ब्यबस्थित सरसफाइ तथा पूर्ण सरसफाइलाइ समन्वयात्मक, बस्तुगत तथा प्रभावकारी रूपमा अगाडि बढाउनको लागि लाइ यो पूर्ण सरसफाइ प्रबर्धन (सुरक्षित तथा ब्यबस्थित सरसफाइ)को लागि कार्य योजना तयार गरी लागु गरिएको छ ।

२. उद्देश्य: यो कार्य योजनाका देहाय बमोजिमका उद्देश्य रहेका छन् ।

- पालिका क्षेत्र भित्र सुरक्षित तथा ब्यबस्थित सरसफाइ तथा पूर्ण सरसफाइको लागि सुचकहरुको आधारमा बिध्यमान अबस्थाको चित्रण गर्दै लक्ष्य निर्धारण गर्ने ।
- सुरक्षित तथा ब्यबस्थित सरसफाइ र पूर्ण सरसफाइको लागि विद्यमान स्रोत साधनको आकलन गरेर स्रोत साधन परिचालनको लागि कार्य योजना बनाउने
- पालिका क्षेत्रमा कार्यरत सरकारी, गैरसरकारी निकायहरुको पहिचान तथा समन्वय तथा सहकार्यको क्षेत्र पहिचान गरी कार्य योजना बनाउने
- दिसाजन्य लेदो पदार्थ व्यवस्थापन नीति तयार गर्ने ।

३. पूर्ण सरसफाइको बर्तमान अवस्था:

नलगाड नगरपालिका बि.स. २०७१ सालमा खुल्ला दिसामुक्त घोषणा भएको थियो । यद्यपि बिभिन्न निकाय तथा यस पालिकाबाट गरिएको अध्ययन अनुसार बिगतमा कच्ची शौचालय निर्माण भएको कारण त्यस्ता शौचालय भत्केको, घरधुरी अलगिएको कारण र अन्य कारणले केहि घरधुरीमा अझै पनि शौचालय नभएको तथ्यांक देखिएको छ । त्यसो त पूर्ण सरसफाइका सूचकहरुमा निर्धारण गरिएका सूचक अनुसारले सुधार गर्नु पर्ने, सरसफाइका सुबिधाको निर्माण, सुधार तथा संचालन कुन हद सम्म भएको छ भन्ने अनुगमन गर्नु आवश्यक रहेको छ ।

शेर बहादुर पुनं
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

४. पूर्ण सरसफाइको बर्तमान अवस्थाको सन्दर्भमा यस पालिकाको अवस्था देहाय बमोजिम रहेको छ।

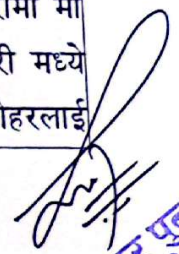
प्रमुख सूचक	उप-सूचकहरू	बर्तमान अवस्था तथा अभ्यास (स्थानीय तहमा के कस्तो अवस्था छ, छलफल तथा विद्यमान सुचनाको आधारमा भर्ने)
सुरक्षित चर्पीको प्रयोग	१. आधारभूत तथा सुधारिएको (सुरक्षित) चर्पीमा पहुँच	सुरक्षित शौचालयको प्रयोग गर्ने घरधुरीहरू मात्र ४.३३ प्रतिशत छन् भने आधारभूत शौचालयमा पहुँच भएको घरधुरीहरू २०.०८ प्रतिशत छन् ।
	२. चर्पीको सफाइ तथा स्वच्छता	४ प्रतिशत घरधुरीहरूमा शौचालय छैन । ७० प्रतिशत घरधुरीहरूमा हात धुने स्थान निर्माण गरिएको छ ।
	३. सबै परिवारबाट शौचालयको प्रयोग	४ प्रतिशत घरधुरीहरूले महिनावारी भएको बेला शौचालय प्रयोग गर्दैनन् ।
व्यक्तिगत सरसफाइ तथा हातधुने आनिवानी	१. साबुनपानी सहितको हातधुने स्थान	३५ प्रतिशत घरधुरीहरूमा हात धुने स्थान निर्माण गरिएको छ ।
	२. महिनावारी स्वच्छताका सामग्री (स्यानिटरी प्याड ई.) फोहोर फाल्ने खाडलमा विसर्जन	महिनावारी स्वच्छताका सामग्रीहरू स्यानिटरी प्याड लाई फाल्नको लागि निश्चित स्थानको व्यवस्था छैन । करिव ५ प्रतिशत घरधुरीहरूमा मात्र महिनावारी स्वच्छताका सामग्री फोहोर फाल्ने खाडलमा विसर्जन गर्ने गरिएको छ । महिनावारी स्वच्छताका सामग्रीमा स्यानिटरी प्याड जलाउने अभ्यास रहेको छ ।

शेर बहादुर पुज
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

	३.पुन प्रयोग गर्न सकिने स्वच्छताका सामग्री सफा संग धुने तथा घाममा सुकाउने	२५% घरहरूमा पुन प्रयोग गर्न मिल्ने/ सकिने स्वच्छताका सामग्रीलाई सफासँग धुने, घाममा सुकाउने अभ्यास छ भने ७५% घरहरूमा गर्ने गरिएको छैन ।
सुरक्षित खानेपानी	१.क्लोरिनेटेड, उमालेको तथा राष्ट्रिय मापदण्ड सहितको खानेपानी	क्लोरिनेटेड ०%, उमालेको १०% तथा राष्ट्रिय मापदण्ड सहितको खानेपानी पुगेको जनसंख्या १०% छ । पालिकाले एक घर एक धारा नीति अगाडी बढाएको छ यद्यपि खानेपानी तथा सरसफाइ आयोजनाको व्यवस्थापन तथा सञ्चालन सुधारोन्मुख अवस्थामा छ ।
	२.खानेपानीको सुरक्षित भण्डारण	४० प्रतिशत घरपरिवारले खानेपानीको भण्डारण सुरक्षित किसिमले गरेका छन् ।
	३.सुधारिएको स्रोत तथा व्यवस्थित खानेपानी योजनाबाट खानेपानीको प्रयोग	६० प्रतिशत घरधुरीहरूले सुधारिएको स्रोतबाट खानेपानी उपभोग गर्दछन् । अधिकांश खानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता समिति दर्ता भएका छैनन् र नियमित बैठक बस्ने गरेका छैनन्, अधिकांश आयोजनाहरूको नियमित मर्मत सम्भारका कार्यहरू सुरु गरेका छन् ।
खानाको स्वच्छता	१.भाडा माइने स्थान र सफा भाडाको प्रयोग	३० प्रतिशत घरधुरीहरूमा भाँडा माइने स्थान र सफा भाँडाको प्रयोग हुने गरेको छ साथै भाँडा माइने स्थानको सफाइ राम्रो छ बाँकी ७० प्रतिशत घरधुरीहरूमा सफा भाडा र भाडा माइने स्थानको उपलब्धता समेत नभएकोले अभाव तथा अन्य विभिन्न कारणहरूले गर्दा भाँडाको सफाइमा कमजोर रहेको छ ।

शेर बलुवा पुन
महासुधारण कार्यकर्ता

	२.सफा भान्सा	प्राय स्थानमा भान्साको अवस्था राम्रो छ । १५ प्रतिशत भान्सामा सुधारिएको चुल्हो छ । भान्साको सरसफाइ तथा स्वच्छताको अवस्था सुधार गर्नु पर्ने देखिन्छ सुधारका लागि जनचेतनामुलक कार्यक्रम संचालन गर्नु पर्ने देखिन्छ ।
	३.फलफुल तथा काचै खाने खानेकुरा सफा गरेर मात्र खाने गरेको	करिव ५० प्रतिशत जनसमुदायहरूले मात्र फलफुल तथा काचै खाने खानेकुरा सफा गरेर मात्र खाने गरेका छन् र बाकी सबैले काचै तथा नपखालेरै खाने गरेको पाइन्छ ।
घरायसी तथा संस्थागत सरसफाइ	१.घर भित्र र बाहिर सफा	नलगाड नगरपालिको २०% घरधुरीमा सुरक्षित खानपिनको र व्यवस्थित भान्साको प्रयोग भएको पाइन्छ । लिपपोत गर्ने, बढाने, भाँडाकुँडा मिलाएर राख्ने लगाएतको कार्य गरेको पनि देखिन्छ । नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका सरकारी तथा गैरसरकारी कार्यालयमा नियमित सरसफाई गर्ने गरिएको छ ।
	२.सड्ने तथा नसड्ने वस्तुको बर्गिकरण	आठविसकोट नगरपालिकाका ५% घरधुरीहरूमा सड्ने तथा नसड्ने वस्तुहरूको बर्गिकरण नगरीएको पाइयो । थोरै घरधुरीमा खाडल तथा डोकोमा फाहोर संकलन गर्ने गरिएको छ । नगरपालिकाका स्वास्थ्य संस्थामा भने फोहोरको बर्गीकरण गर्ने गरिएको छ । यसको आधिकारीक तथ्याङ्क संकलन गर्नु पर्नेछ ।
	३.घरपालुवा वस्तुको गोठ तथा खोरको उचित सरसफाइ तथा व्यवस्थापन	करिव १५ प्रतिशत घरधुरीहरूमा मात्र घरपालुवा वस्तुको गोठ तथा खोरको उचित सरसफाइ तथा व्यवस्थापन गरिएको छ भने बाँकी ८५ प्रतिशतमा उचित सरसफाइ तथा व्यवस्थापन गरिएको छैन । घरपालुवा वस्तुको अलगगै गोठ तथा खोरको व्यवस्थापन नहुदा सरसफाई तथा स्वच्छता हासिल गर्न नसकिएको छ ।
वातावरणिय सरसफाइ	१.फोहोर पानीको करेसावारीमा प्रयोग तथा अन्य तवरले उचित व्यवस्थापन	पालिका अन्तर्गतका सम्पूर्ण वडा का अधिकांस घरहरूमा घरनजिकै तरकारी उत्पादनको लागि करेसावारीको व्यवस्था भएको र कतिपय घरधुरीमा भान्सा तथा गाईवस्तुबाट निस्कासित फोहरलाई सुरक्षित व्यवस्थापन गरेको। वडागत वर्तमान स्थिति अनुसार नलगाड नगरपालिकाको सम्पूर्ण घरधुरीलाई मध्यनजर गर्दा ६५ प्रतिशत जति घरधुरीमा मा करेसावारी रहेको भएता पनि घर वरपर हरियालि हुन बगैचा निर्माण करिव १५ प्रतिशत र बाँकी घरधुरी मध्ये अधिकांसले करेसावारी निर्माणको लागि आवश्यक पहल गरेको देखिन्छ । भान्सा तथा गोठबाट निस्कासित फोहरलाई

 शेर बहादुर पुज
 न प्रशासकीय अधिकृत

	भकारो सुधार योजना तथा कुहिने र नकुहिने फोहर छुट्याई फोहर व्यवस्थापन गर्न आवश्यक पहल गरेको देखिन्छ ।
२. ठोस तथा तरल फोहोरको उचित प्रविधिबाट व्यवस्थापन	भान्सा तथा अन्य प्रयोजनबाट निष्केको कुहिने खालको फोहोरलाई पशुवस्तुको मलसँगै मिलाएर मल बनाउने गरेको र नकुहिने फोहोरलाई डस्टबिनको व्यवस्था भएको ठाउँमा जलाउने र व्यवस्था नभएको ठाउँमा कतै गाड्ने र प्रायः ठाउँमा खोलानाला तथा खुल्ला स्थानमा फाल्ने गरेको । पालिका अन्तर्गतका वस्तिहरूमा ठोस तथा मानव मलमुत्र जन्य फोहोर व्यवस्थापनको लागी प्रशोधन केन्द्रको व्यवस्था भएको छैन, साथै यस कार्यको लागी उचित योजना तथा रणनीति नभएको । यसका लागि पालिकाले दिसाजन्य लेदो पदार्थ व्यवस्थापन नीति तथा रणनीति तयार गरी दिसाजन्य लेदो पदार्थ व्यवस्थापनका लागि नगरपालिकाले जग्गाको खोजी गर्नेछ । साथै सुस्वा लगायतका विकास साझेदारहरूसँग सहकार्य गरी क्षमता विकासका क्रियाकलापहरू सञ्चालन गर्दै दिसाजन्य लेदो व्यवस्थापन कार्यको कार्यान्वयन गर्नेछ ।
३. करेसावारी तथा हरियाली	समुदायस्तरमा हरीयाली प्रवर्धनका लागी वडा वडामा वन तथा वातावरण दिवसको अवसरमा जनचेतनामुलक क्रियाकलाप तथा वृक्षारोपण कार्यक्रम गर्ने गरेको साथै वन तथा वातावरण संरक्षणको निम्ति स्थानिय स्तरमा वन उपभोक्ता समिति गठन गर्ने गरेको र उक्त समितिले संरक्षणात्मक कार्य गर्दै आएको, यद्यपि वन फडाँनीको कार्य नरोकिएको । करिव ७६ प्रतिशत घरधुरीहरूमा करेसावारीको व्यवस्था भएतापनि व्यवस्थित भने नभएको ।
४. दिसाजन्य लेदो पदार्थको व्यवस्थापन	हालसम्म पालिका अन्तर्गतका वस्तिहरूमा ठोस, तरल तथा मानव मलमुत्रजन्य फोहोर व्यवस्थापनको लागी प्रशोधन केन्द्रको व्यवस्था भएको छैन, साथै यस कार्यको लागी उचित योजना तथा रणनीति पनि तयार भएको छैन । यसका लागि पालिकाले दिसाजन्य लेदो पदार्थ व्यवस्थापन नीति तथा रणनीति तयार गरी दिसाजन्य लेदो पदार्थ व्यवस्थापनका लागि नगरपालिकाले जग्गाको खोजी गर्नेछ । साथै सुस्वा लगायतका विकास साझेदारहरूसँग सहकार्य गरी क्षमता विकासका क्रियाकलापहरू सञ्चालन गर्दै दिसाजन्य लेदो व्यवस्थापन कार्यको कार्यान्वयन गर्नेछ ।

शेर बहादुर पुज
प्रशासकीय अधिकारी

५. पूर्ण सरसफाइ सम्बन्धि नतिजा प्राप्तिको लक्ष्य

प्रमुख सूचक	उपसूचकहरू	इकाई	वर्तमान अवस्था (२०२५)	२०२६	२०२७	२०२८	२०२९	२०३०	कैफियत
			२०८१/८२	८२/८३	८३/८४	८४/८५	८५/८६	८६/८७	
आधारभूत र सुधारिएको (सुरक्षित) चर्पीको प्रयोग	सुधारिएको चर्पीमा पहुँच (घरधुरी)	प्रतिशत	४.३३%	२०%	५०%	८०%	१००%		
	आधारभूत चर्पीमा पहुँच (घरधुरी)	प्रतिशत	२०.०८%	३५	६५	८५	१००		
	चर्पीको सफाइ तथा स्वच्छता	अवस्था	९६ % घरधुरीहरूमा मात्र शौचालयको पहुँच छ ।	९८ %	१०० %				
	सबै परिवारबाट शौचालयको प्रयोग	अवस्था	महिनावारी भएको समयमा शौचालय प्रयोग गर्ने घरधुरीहरूको संख्या ९६.% छ	१००%					
व्यक्तिगत सरसफाइ तथा हातधुने आनिबानि	साबुनपानी सहितको हातधुने स्थान भएका घरधुरी	प्रतिशत	मात्र ३५% घरधुरीहरूमा हात धुने स्थान निर्माण गरिएको छ	५०%	७०%	१००%			
	महिनावारी स्वच्छताका सामग्री (स्यानिटरी प्याड ई.) फोहोर फाल्ने खाडलमा विसर्जन गर्ने घरधुरी	प्रतिशत	महिनावारी स्वच्छताका सामग्री फोहोर फाल्ने खाडलमा विसर्जन गर्ने घरधुरीहरू मात्र ५% छन् ।	२५%	६०%	१००%			
	पुन प्रयोग गर्न सकिने स्वच्छताका सामग्री सफा संग धुने तथा घाममा सुकाउने ज्ञान तथा अभ्यास भएका घरधुरी	प्रतिशत	करिव २५% ले मात्र पुन प्रयोग गर्न सकिने स्वच्छताका सामग्रीहरू सफा संग धुने र घाममा सुकाउने गर्दछन् ।	५०%	७५%	१००%			
सुरक्षित खानेपानी	क्लोरिनेटेड, उमालेको तथा रास्ट्रिय मापदण्ड सहितको खानेपानीको प्रयोग गर्ने घरधुरी	प्रतिशत	१						

शेर बस्नेत
 प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

स्थानीय तहहरूको लागि मस्यौदा

	खानेपानीको सुरक्षित भण्डारण (खानेपानी छोपेर राक्ने घरधुरी)	प्रतिशत	०%	४५%	६०%	८०%	१००%		
	सुधारिएको स्रोत तथा व्यवस्थित खानेपानी योजनाबाट खानेपानीको प्रयोग गर्ने घरधुरी		४०%	९०%	१००%				
खानाको स्वच्छता	भाडा माइने स्थान भई सफा भाडाको प्रयोग गर्ने घरधुरी		२५%	४०%	५५%	६५%	८०%	१००%	
	सफा भान्सा	वर्तमान अवस्था	४०%	५५%	७०%	८०%	९०%	१००%	
	फलफुल तथा काचै खाने खानेकुरा सफा गरेर मात्र खाने गरेको	वर्तमान अवस्था	५०%	६०%	७५%	८५%	९०%	१००%	
घरायसी तथा संस्थागत सरसफाइ	घर भित्र र बाहिर सफा	वर्तमान अवस्था	२०%	४५%	७५%	९५%	१००%		
	सड्ने तथा नसड्ने वस्तुको वर्गिकरण गर्न अलग अलग खाडलको व्यवस्था गरेका घरधुरी	प्रतिशत	५%	३५%	६५%	९०%	१००%		
	घरपालुवा वस्तुको गोठ तथा खोरको उचित सरसफाइ तथा व्यवस्थापन	वर्तमान अवस्था	१५%	३५%	६०%	७५%	९५%	१००%	
वातावरनिय सरसफाइ	फोहोर पानीको करेसावारीमा प्रयोग तथा अन्य तवरले उचित व्यवस्थापन गरेका घरधुरी	प्रतिशत	१५%	४०%	६०%	७५%	८५%	१००%	
	ठोस तथा तरल फोहोरको उचित प्रविधिबाट व्यवस्थापन गरेका घरधुरी	प्रतिशत	२०%	४५%	६५%	८०%	१००%		
	करेसावारी तथा हरियाली रहेका घरधुरी	प्रतिशत	०%	३०%	८०%	१००%			

नेपाल सरकार
संघीय मामला तथा स्थानीय मामला
मन्त्रालय

६. पूर्ण सरसफाइ सम्बन्धि नतिजा प्राप्तिको लागि कार्ययोजना:

प्रमुख सूचक	क्रियाकलाप	नेतृत्व	सहयोग/ समन्वय	समयावधि						कैफियत
				२०२६	२०२७	२०२८	२०२९	२०३०	२०३१	
				८२/८३	८३/८४	८४/८५	८५/८६	८६/८७	८७/८८	
आधारभूत र सुधारिएको (सुरक्षित)चर्पीको प्रयोग	सबै बस्ती/टोल मा सरसफाइ तथा पूर्ण सरसफाइ कार्यदल गठन तथा परिचालन	वडा/ वास इकाई	पालिका,बिद्यालय, स्वास्थ्य संस्था							
	शौचालयका विभिन्न प्राबिधिक बिकल्पको बारेमा स्थानीय स्तरमा कार्यरत मिस्त्रीहरूलाई तालिम तथा सीप स्तरोन्नति	वडा/ वास इकाई	पालिका, सम्बन्धित निकाय							
	शौचालय नभएका घरहरूमा शौचालय निर्माण तथा सुधारको कार्य	वडा/ वास इकाई	पालिका, सम्बन्धित निकाय							
	शौचालय बनाउन नसक्ने अति गरिब घरहरूको पहिचान तथा बाह्य सामग्रीको सहयोग	वडा/ वास इकाई	पालिका, सम्बन्धित निकाय							
	सरसफाइ प्रबर्धनको अवस्था बुझ्न स्थानीय तहबाट अनुगमन	वडा/ वास इकाई	पालिका, सम्बन्धित निकाय							
व्यक्तिगत सरसफाइ तथा हातधुने आनिबानि	घर घरमा हात धुने स्थान निर्माण तथा प्रयोग	वडा/ वास इकाई	पालिका, सम्बन्धित निकाय							
	प्रयोग गरिएका महिनावारी स्वच्छताका सामग्रीको ब्यबस्थापनको लागि नजिकै फोहोर विसर्जनको लागि खाडलको व्यवस्था गर्ने र प्रायोग गर्ने	वडा/ वास इकाई	पालिका, सम्बन्धित निकाय							
	पुन प्रयोग गर्न मिल्ने स्यानिटरी प्याड धुने तथा घाममा सुकाउन प्रोत्साहन गर्ने	वडा/ वास इकाई	पालिका, सम्बन्धित निकाय							
	हात धुने अभ्यासको प्रदर्शन, स्यानिटरी प्याडको प्रयोग तथा सफाइ सम्बन्धमा अन्तरक्रिया, सम्बाद	वडा/ वास इकाई	पालिका, सम्बन्धित निकाय							

 हरि चण्डर पुन
 प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

सुरक्षित खानेपानी	सबै घर परिवारले क्लोरिनेटेड खानेपानीको प्रयोग गर्ने	वडा/ वास इकाई	पालिका, सम्बन्धित निकाय																	
	सफा तथा सुरक्षित खानेपानी आपूर्तिको लागि नियमित रुपमा खानेपानीका संरचनाको अबलोकन, मर्मत, सम्भार गर्ने	वडा/ वास इकाई	पालिका, सम्बन्धित निकाय																	
	घर धुरी तहमा खानेपानीको सुरक्षित भण्डारणको लागि अभिमुखीकरण तथा अभ्यास	वडा/ वास इकाई	पालिका, सम्बन्धित निकाय																	
	सुरक्षित खानेपानीको प्रयोग सम्बन्धमा प्रत्येक ६/६ महिनामा घरायसी तहमा खानेपानीको अनुगमन	वडा/ वास इकाई	पालिका, सम्बन्धित निकाय																	
	सुरक्षित खानेपानीको प्रयोग र स्वास्थ्य सम्बन्धमा छलफल तथा अन्तरक्रिया कार्यक्रम आयोजना गर्ने	वडा/ वास इकाई	पालिका, सम्बन्धित निकाय																	
खानाको स्वच्छता	खानाको स्वच्छता बिषयमा समुदाय तहमा अभिमुखीकरण/ तालिम	वडा/ वास इकाई	पालिका, सम्बन्धित निकाय																	
	समुदाय स्तरमा खानाका विभिन्न परिकार बनाउने, स्वच्छ रुपमा परिकार निर्माण तथा प्रयोग गर्ने सम्बन्धमा छलफल तथा तालिमको ब्यबस्थापन/ आयोजना	वडा/ वास इकाई	पालिका, सम्बन्धित निकाय																	
	नियमित तथा दैनिक रुपमा भान्साको सफाइ गर्ने सम्बन्धमा उत्प्रेरणा तथा अनुगमन	वडा/ वास इकाई	पालिका, सम्बन्धित निकाय																	
घरायसी तथा संस्थागत सरसफाइ	नियमित रुपमा घर आँगनको सफाइ गर्ने बिषयमा अभिमुखीकरण गर्ने	वडा/ वास इकाई	पालिका, सम्बन्धित निकाय																	
	घरपालुवा बस्तुको गोठको उचित ब्यबस्थापन गर्ने/ नियमित सरसफाइ गर्ने	वडा/ वास इकाई	पालिका, सम्बन्धित निकाय																	

 शेर बहादुर पुन
 नमस् प्रशासकीय अधिकृत

बाताबरनिय सरसफाइ	भान्साबाट निस्कने पानीलाई सुरक्षित तवरले नजिकैको करेसाबारी, करेसाबारी नभए पानी सोस्ने खाडलमा जोड्ने, तथा नजिकैको फोहोर पानी संकलन गर्ने स्थानमा प्रवाह गर्ने	वडा/ वास इकाई	पालिका, सम्बन्धित निकाय										
	हरेक समुदायमा कुहिने र नकुहिने फोहोरको उचित ब्यबस्थापनको लागि अलग अलग खाडलको ब्यबस्थापन तथा प्रयोग	वडा/ वास इकाई	पालिका, सम्बन्धित निकाय										
	घर परिसरमा बगैचा तथा हरियालीको लागि उपयुक्त रुख, बिरुवाको ब्यबस्थापन	वडा/ वास इकाई	पालिका, सम्बन्धित निकाय										
	मानव मल मुत्र जन्य फोहोरको उचित ब्यबस्थापनको लागि समुदाय स्तरमा दुई खाल्डे शौचालयको निर्माण तथा संचालन	वडा/ वास इकाई	पालिका, सम्बन्धित निकाय										
	दिसा जन्य लेदो ब्यबस्थापन तथा मानव मलमुत्र जन्य फोहोर ब्यबस्थापनमा सम्बद्ध व्यक्ति तथा समुहलाई ब्यबसायिक सुरक्षा सम्बन्धमा तालिम तथा आवश्यक सामग्रीको व्यवस्था	वडा/ वास इकाई	पालिका, सम्बन्धित निकाय										
पूर्ण सरसफाइ उन्मुख बस्ती तथा पालिका विकास	पालिका तहमा पूर्ण सरसफाइ सम्बन्धि अभिमुखीकरण तथा तालीमको आयोजना	वडा/ वास इकाई	पालिका, सम्बन्धित निकाय										
	समुदाय स्तरमा पूर्ण सरसफाइ सम्बन्धि अभिमुखीकरण	वडा/ वास इकाई	पालिका, सम्बन्धित निकाय										
	पूर्ण सरसफाइका सूचक अनुसार र कार्य योजना अनुसार कार्यान्वयन	वडा/ वास इकाई	पालिका, सम्बन्धित निकाय										
	पूर्ण सरसफाइका सूचकमा आधारित भएर घरधुरी तथा समुदाय स्तरमा अनुगमन	वडा/ वास इकाई	पालिका, सम्बन्धित निकाय										
	पूर्ण सरसफाइका प्रमुख सुचकहरु प्रभावकारी रुपमा पुरा भएका हरेक समुदायका एक/एक संरचनालाई उत्प्रेरणा स्वरुप	वडा/ वास इकाई	पालिका, सम्बन्धित निकाय										

 शेख बहादुर पुन
 प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

स्थानीय तहहरूको लागि मस्यौदा

	पुरस्कृत गर्ने (शौचालय, हात धुने स्थान, खानेपानीको धारा, राम्रो भान्सा, घर आँगन, वातावरणिय सरसफाइ)									
	पूर्ण सरसफाइ उन्मुख घर तथा समुदायलाइ प्रमाणीकरण गर्ने	वडा/ वास इकाई	पालिका, सम्बन्धित निकाय							

 शेर बहादुर पुन
 प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

७. आन्तरिक तथा बाह्य स्रोत पहिचान तथा परिचालन

आन्तरिक स्रोत साधन:

पालिकाले सुरक्षित तथा ब्यबस्थित सरसफाइ र पूर्ण सरसफाइको लक्ष्य तथा गन्तब्य हासिल गर्नको लागि अधिकतम रूपमा आन्तरिक स्रोत साधनको उपयोग गर्ने छ। आन्तरिक तर्फ देहाय बमोजिमका स्रोत साधन रहेका छन्

मानव स्रोत साधन: पालिकाले पालिका अन्तर्गत कार्यरत सबै कर्मचारीका लागि अधिकतम रूपमा सरसफाइ स्वच्छता प्रबर्धन र पूर्ण सरसफाइ तर्फ उन्मुख गर्ने बाटोमा परिचालन गर्नेछ। समय समयमा कर्मचारीका लागि सरसफाइ, पूर्ण सरसफाइ सम्बन्धि तालिम आयोजना गर्ने छ साथै आवश्यकता अनुसार समुदाय बीच सिकाइ आदान प्रदानको लागि क्रियाकलाप संचालन गर्नेछ।

आर्थिक स्रोत साधन : पालिकाले प्राप्त गर्ने साथै पालिकाको आन्तरिक आय बाट पूर्ण सरसफाइको लागि शौचालयको निर्माण तथा सुधार, खानेपानी आयोजनाको निर्माण, सुधार तथा प्रभावकारी संचालन, आनीबानी बिकास सम्बन्धि क्रियाकलाप संचालन, घरायसी तथा वातावरणीय सरसफाइको लागि बजेटको बिनियोजन तथा कार्यान्वयन गर्ने छ।

वाह्य स्रोत साधन:

सुरक्षित ब्यबस्थित सरसफाइ र पूर्ण सरसफाइको लक्ष्य तथा गन्तब्य हासिल गर्नको लागि पालिका स्तर तथा अन्य स्थानमा कार्यरत निकायहरूको पहिचान तथा तत् तत् निकाय संगको समन्वय तथा सहकार्यमा कार्यक्रम संचालनको ब्यबस्था मिलाइने छ।

पालिकाले यस क्षेत्रको विकास तथा पूर्ण सरसफाइ संग लक्ष्य हासिल गर्नको लागि देहाय बमोजिमले आर्थिक स्रोत साधनको बिनियोजन गर्ने छ।

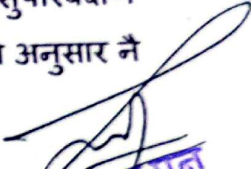
स्रोत	आ.ब. (रु. लाखमा)					
	२०२६	२०२७	२०२८	२०२९	२०३०	२०३१
	८२/८३	८३/८४	८४/८५	८५/८६	८६/८७	८७/८८
आन्तरिक	३०	२५	२५	२०	१५	१५
वाह्य स्रोत	१७५	१२०	८०	२०	२०	१०
सामुदायिक	१५	२०	१०	१०	१०	१०
जम्मा	२२०	१६५	११५	५०	४५	३५

शेर बहादुर पुन
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

८. खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता क्षेत्रमा सम्बद्ध निकायहरू र समन्वय तथा सहकार्यको क्षेत्र पालिकाले यस क्षेत्रको समन्वयात्मक तथा प्रभावकारी विकासको लागि संयुक्त राष्ट्र संघीय निकाय, विभिन्न राष्ट्रिय तथा अन्तरराष्ट्रिय निकायको पहिचान गरी समन्वय तथा सहकार्यमा कार्य अगाडि बढाइनेछ। विशेष गरी सरसफाइ तथा पूर्ण सरसफाइ संग सम्बन्धित लक्ष्य हासिल गर्नको लागि सरसफाइ तथा स्वच्छता प्रबर्धन, शौचालय निर्माण तथा सुधार, मानव मल मूत्र ब्यबस्थापन संग सम्बन्धित संरचनाको निर्माण तथा व्यवस्थापन पक्ष लगायतका बिषय क्षेत्रमा सहकार्य गरिनेछ।

९. सुपरिबेक्षण, अनुगमन तथा मूल्यांकन

पालिकाले सुरक्षित तथा ब्यबस्थित रूपमा ब्यबस्थापन गरिएको सरसफाइ र पूर्ण सरसफाइको समन्वयात्मक रूपमा प्रभावकारी रूपमा संचालन गरी अपेक्षित उपलब्धि हासिल गर्नको लागि कार्य क्षेत्रम नियमित रूपमा सुपरिबेक्षण गर्ने छ। साथै अनुगमन र मूल्यांकन पद्धतिलाइ स्थानीय तहको अनुगमन तथा मूल्यांकन पद्धति अनुसार नै उपाध्यक्ष / उप प्रमुखको संयोजनमा अगाडि बढाइने छ।

शेर बहादुर पुन
मन्त्र प्रशासकीय अधिकृत